

Syntheseteksten rangschikken

2 april 2019 LISELORE VAN OCKENBURG

Schrijfvaardigheid

- Mate van voorbereiding: het is fijn als een docent al beschikt over goede voorbeelden (bijvoorbeeld bewaard uit vorige leerjaren), of deze gemakkelijk kan vinden. Als de voorbeelden er zijn, hoeft de docent deze alleen nog te kopiëren voor de leerlingen (of digitaal beschikbaar te stellen).
- Benodigheden/materialen: voorbeelden van eindproducten, gekopieerd of digitaal beschikbaar voor iedere leerling.
- Effectief bevonden voor: 3 vwo, als onderdeel van een lessenserie gericht op het leren schrijven van syntheseteksten (6 lessen).

Wat is de kernactiviteit van de leerlingen?

De leerlingen rangschikken eindproducten (in dit geval teksten) op kwaliteit.

Hoe pak je het aan?

Als je een taak introduceert die nieuw is voor leerlingen, is het goed om ze de gelegenheid te geven zich vooraf een beeld te vormen van het eindproduct.

| *De werkvorm activeert een levendige discussie over teksten.*

Voordat de leerlingen zelf aan de slag gaan met de opdracht, laat je hen een aantal eindproducten van uiteenlopende kwaliteit zien, bijvoorbeeld teksten. Ze leggen deze teksten eerst individueel op volgorde van kwaliteit door de beste tekst aan de linkerkant van de tafel te leggen en de teksten van afnemende kwaliteit steeds verder naar rechts te leggen. Hierbij let iedere leerling op een ander aspect van het eindproduct:

- Leerling 1 let op aspect 1 (bijv. inhoud (volledigheid o.i.d.));
- Leerling 2 let op aspect 2 (bijv. communicatieve doelgerichtheid);
- Leerling 3 let op aspect 3 (bijv. opbouw);
- Leerling 4 let op aspect 4 (bijv. stijl en spelling).

Voor andere eindproducten kunnen andere aspecten van toepassing zijn.

Om dit proces vlot te laten verlopen, ken je iedere leerling een nummer (met bijbehorend aspect) toe op zo'n manier dat de nummers 1 tot en met 4 later gemakkelijk een groep kunnen vormen en samen verder kunnen werken.

1	2
3	4

1	2
3	4

1	2
3	4

1	2
3	4

Nadat zij de teksten individueel hebben gerangschikt terwijl zij alleen letten op hun eigen aspect, werken de leerlingen verder in groepen van vier. Elke groep bestaat uit een 1-, 2-, 3- en 4-leerling. De leerlingen vertellen elkaar één voor één wat op basis van het aspect dat zij zelf bekeken hebben hun volgorde van beste naar minst goede tekst is en waarom ze bepaalde teksten goed of minder goed vonden.

Daarna moeten ze het met elkaar eens worden over de definitieve rangschikking: wat is de volgorde van beste naar minst goede tekst als je kijkt naar alle kenmerken samen?

Tot slot kun je de leerlingen vragen:

1. of er binnen de groepen in eerste instantie verschillende rangschikkingen waren, afhankelijk van het kenmerk waarop werd gelet;
2. wat de volgorde is van het beste naar het minst goede voorbeeld als je kijkt naar alle kenmerken samen en waarom;
3. welke kenmerken van goede eindproducten hieruit kunnen worden afgeleid.

Met welk effect?

Psychologisch

De aanname die aan deze leeractiviteit ten grondslag ligt, is dat het leerlingen helpt een voor hen nieuwe taak uit te voeren als zij een helder beeld hebben van het beoogde eindproduct van die taak: zij moeten weten waar zij naartoe moeten werken. Door concrete voorbeelden van zulke eindproducten te vergelijken, krijgen leerlingen inzicht in de kwaliteitscriteria die ertoe doen. Doordat zij dit inzicht zelf en gemeenschappelijk opbouwen, is de kans groter dat deze criteria beklijven dan wanneer zij een lijstje kenmerken lezen in een schoolboek. 'Goal setting', weten waar je naartoe wilt werken, is een van de doorslaggevende psychologische kenmerken van een effectief leerproces.

Daarnaast leren leerlingen door eerst te imiteren wat anderen hebben gedaan, om dit daarna misschien te verbeteren. In dit geval wil dat zeggen dat leerlingen de voorbeelden van het type tekst dat zij moeten gaan schrijven kunnen gebruiken om zich een helder beeld te kunnen vormen van het doel van de nieuwe schrijftaak. Als zij zelf gaan schrijven, kunnen ze wat ze in de voorbeelden gezien hebben nadoen en zaken die ze in de voorbeelden minder goed vonden in hun eigen tekst verbeteren.

Praktisch

De werkvorm activeert een levendige discussie over teksten. Het gesprek gaat over taal en taalgebruik, over effectieve communicatie, wat daaraan bijdraagt en wat daaraan afbreuk doet. Het soort en aantal teksten dat je leerlingen voorlegt, bepaalt mede de intensiteit en kwaliteit van de discussie:

1. Laat leerlingen minimaal drie teksten vergelijken. Meer teksten zorgen voor meer discussie en een meer genuanceerd beeld van het beoogde eindproduct.
2. Duidelijke en eenduidige verschillen zorgen voor minder discussie, minder duidelijke en eenduidige verschillen maken de discussie misschien interessanter, maar ook lastiger. Je kunt leerlingen bijvoorbeeld teksten laten vergelijken die op sommige aspecten beter zijn dan andere, maar op andere aspecten juist niet.

Eindproducten rangschikken en een consensus bereiken, geeft een urgentie aan de discussie die anders ontbreekt.

Waarom werkt het zo?

Het doel van rangschikken is om kwaliteitscriteria te bespreken en om leerlingen ervan bewust te maken hoe die afzonderlijke criteria doorwerken in de uiteindelijke tekstkwaliteit. Eindproducten rangschikken en een consensus te moeten bereiken, geeft een urgentie aan de discussie die anders ontbreekt. Het rangschikken van geanonimiseerde eindproducten is eenvoudiger voor leerlingen dan elkaars eindproducten beoordelen, en het grote voordeel is dat deze activiteit voorafgaand aan de 'echte' opdracht kan plaatsvinden.

Meer weten?

Braaksma, M., & Rijlaarsdam, G. (2016). *Yummy Yummy: script and materials for four lessons on argumentative writing*. Amsterdam: Research Institute for Child Development and Education. <https://sig-writing.publication-archive.com/publication/1/1064> (zie document 7, smikkel 3.) Videofragment waarin leerlingen overtuigende brieven bediscussiëren en selecteren)

Hillocks Jr, G. (1986). *Research on written composition: New directions for teaching*. National Council of Teachers of English, 1111 Kenyon Rd., Urbana, IL 61801. (zie pagina 207-208 voor een overzicht van de studies naar modelteksten)

Kirkpatrick, L. C., & Klein, P. D. (2009). Planning text structure as a way to improve students' writing from sources in the compare-contrast genre. *Learning and Instruction*, 19(4), 309-321. (zie appendix A op pagina 320 voor een overzicht van de lessenreeks waarin het lezen, vergelijken, rangschikken en bediscussiëren van voorbeeldteksten een grote rol speelt)

Graag als volgt naar deze bijdrage verwijzen: Ockenburg, L. van (2019). Syntheseteksten rangschikken. *Didactiek Nederlands - Zo kan het ook*. Geraadpleegd [datum] via <https://didactieknederlands.nl/zokanhetook/2019/04/syntheseteksten-rangschikken/>

Auteurs:

Liselore van Ockenburg

+ posts

Liselore van Ockenburg is docent Nederlands aan het Stedelijk Gymnasium Den Bosch. Dankzij een promotiebeurs voor leraren van het NWO doet zij sinds 2016 onderzoek aan de UvA, naar het leren schrijven van syntheseseteksten in het voortgezet onderwijs.

Delen:

Gerelateerd:

- Lezersonderzoek (deel 2): methoden
- Lezersonderzoek (deel 3): onderzoek in stappen
- Schrijfprocessen
- Schrijven met tussentijdse lezersreacties